

MEMORIA INDUSĂ

Un “incipit” al romanului istoric al secolului XXI-lea
(Cu referire la volumul “Binecuvântată a fost clipa”,
de Ilie Șandru, Editura Eurocarpatica, Sfîntu Gheorghe, 2002)

Începutul noului secol nu face reverențe romanului istoric. De altfel, sub acest aspect tematic, oferta este constrângătoare. Asemenea structuri epice nu au a recupera o identitate pierdută (deși des invocatele “*valori europene*” nu integrează - întotdeauna și cu eleganță cavalerescă - contribuția românească la edificiul culturii pe vechiul continent). Se mai cer îndreptate însă, potrivit cu adevărul, căile spre lumea tiparelor noastre etice și morale. Teoreticienii “*globaliști*”, deghizați în “*fani*” ai “*dulcelui stil clasic*”, sunt de fapt sensibili la bucuria “*postmodernă*” a destructurărilor, la îndeterminările presei manipulate de la periferiile logicii. De aici, atitudinea indiferentă față de carența faptului istoric reflectat în epocă. Evocarea unor evenimente care au marcat cronică românilor (și care au răvășit, desigur, multe dintre interesele neprietenilor noștri “*cu vechime*” în rău) apare ca o atitudine “*visătoare*” donquijotească. O atitudine pe care o descoperim și în manualele (alternativ-europene) în care școlarii ar trebui să afle, de pildă, “*cum își imaginează românii originea lor*”. Și cum să nu fie indusă o asemenea stare de îndoială, când “*programele*” estetice ale zilei consideră absența o virtute?

Testamentele martirilor sunt mai limpezi decât apa izvoarelor. Prin ultima d-sale carte (*Binecuvântată a fost clipa*, roman, Ed. Eurocarpatica), dl. Ilie Șandru este un remarcabil cărturar ardelean, de renume mondial. Metoda realismului obiectiv este impusă de conținutul ideatic. Încă din primele pagini, cititorul observă cât de minuțioasă este documentarea autorului. Structura este elaborată sub aspectul construcției. Retrospectiva se modelează potrivit cu memoria indusă într-un exercițiu narativ. Dar, cu toată “*banca de date*” istorice, cartea nu se transformă într-un “*proces-verbal*”, într-un “*jurnal*” de război. Există însă o atitudine analitică discretă, proprie prozatorilor ardeleni. Autorul se substituie cu discreție sugestivă biografici croilor săi: Octavian C. Tăslăuanu, editor (împreună cu Al. Ciurca și O. Goga) al revistei *Luceafărul* și inginerul Bogdan Florc. Grandilocvența, excentricitățile

emoțional-reflexive lipsesc. Prezentul războiului este acaparant, iar paginile cele mai bune întemeiază miracolul desăvârșirii naționale. Pentru români, istoria nu reprezintă o noțiune abstractă. Mai ales când evenimentele evocate într-o carte au corespondențe cu memoria colectivă. De aici răspunderea eului naratorial, înțeles de hermeneuții moderni ca “*instanță enunțiativă supremă prin intermediul căreia ajung la suprafața textului toate celelalte voci și evenimente ale unui timp istoric revolut*”. (Carmen Vlad)

Precum Duiliu Zamfirescu (în romanul *În război*), dl. Ilie Șandru citează din arhiva primelor decenii din veacul trecut. În cartea lui Octavian Tăslăuanu (*Trei luni pe câmpul de război*) descoperă o imagine emoționantă: “*Despărțirea unui țăran de nevastă m-a făcut și pe mine să plâng. «Sire! Cei trei fii ai mei se vor bate, dar eu îl rog pe Dumnezeu ca armatele Majestății Voastre, să fie înfrânte, căci numai așa România va putea scăpa»...*”. Replica lui Petre Carp, ironizat adesea, era onestă și tragică; avea să moară în anul împlinirii idealului național al generației sale. “*Cuvântul - spunea Nichita Stănescu - este partea cea mai rezistentă a biologiei umane*”. Doamne, ce zi sfântă e azi în inima mea și a tuturor românilor, exclama Octavian C. Tăslăuanu, când a aflat că regele Ferdinand a semnat decretul de mobilizare a armatei. “*Oare Dumnezeu a vrut ca să pornim acest război eliberator tocmai azi, în sfânta zi de duminică?*” (s.n.).

Sentimentul “*de Duminică*”, adică al salvării prin înviere, impune ora cristică a jertfirii. Fiecare dintre martirii (din veacuri) pentru patria română definitivă și-a cunoscut idealul, dar a asfințit și în sine, în singurătatea cerului. “*Imensul trunchi de brad doborât*” simbolizează miile de sacrificii dezinteresate și neștiute, în preajma unor vechi piese de hotar.

Dacă putem astăzi lua seama, într-un peisaj electronic, de războaiele “*tuturor împotriva tuturor*” (cum scria Th. Hobbes), existența solară ajungând să devină “*dexistentă*” (entropică), tinerii pe care îi evoca Ilie Șandru au drept semn de veșnicie poeme precum *Murind*

de Coșbuc, *Tocirea* de Nichita Stănescu (“Soldatul mășăluia/ până când părul lui iarba neagră era...”).

Ilie Șandru din Toplița Română (localitatea care l-a dăruit țării pe cel dintâi patriarh al Reîntregirii) reface, în romanul *Binecuvântată a fost clipa*, “jurnalul” de sacrificiu al generației României Mari. Titlurile celor două cărți - *Răstignire* și *Binecuvântare* - consemnează valori morale de profunzime creștină. Discursul este dual: pe de o parte - speranța și iubirea de adevăr; pe de alta - credința neabătută. Se ofilesc astfel “cucerniciile” acelora care privesc istoria prin tubul catodic al spectacolului ieftin.

Romanul d-lui Ilie Șandru reconstituie cele mai importante momente ale primului război mondial. E de necrezut ce greu se despart doi oameni ce se iubesc, mai ales când simt că despărțirea e pe veci. “Țăranca tânără plângea... Bărbatul voinic se uită la ea și cu o furie sălbatică, se cobora mereu din tren, o lua de după cap și plângeau amândoi ca niște copii. La

plecare, (ea) bocea îngenunchată, cu fața la pământ, ca după mort” (s.n.).

“Ceremonialul comunicativ” contribuie la restaurarea momentului istoric. La Consiliul de Coroană din 13 august 1916, în fața regelui Ferdinand, se înfruntau Ion I. C. Brătianu și Petre Carp: când cel dintâi asigura asistența că marile puteri recunosc “drepturile privitoare la unitatea națională”, fostul junimist răspundea: “românii nu și-au încins în dreptul inimii”, ucis și azvârlit în Bosfor. Păstra în iriși icoana Maicii Domnului de la Mănăstirea “Dintr-un lemn” în jurul căreia adunase rubine și perle, ferecătura cărților pe care le-a susținut spre folosul creștinilor de pretutindeni. Nu mai puțin însemnată este dăruirea sutelor de mii de martiri umili (pomeniți numai în mănăstiri în fiecare zi) care au trecut “în lumea umbrelor” simplu, așa cum le-a fost viața puțină. Dl. Ilie Șandru s-a aplecat asupra mormântului lor cu o lumină în mâini. O lumină a memoriei și a recunoștinței în spiritul căreia trebuie să reîn-vățăm să ne creștem copiii.

Virgil Nistru Țigănuș